

Sörby 6:4 i Ringarum

Fastigheten Sörby 6:4
Ringarum socken
Valdemarsviks kommun
Östergötland
Sabina Larsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Östergötlands län med platsen
för utredningen markerat i rött.*

© 2019 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2019:28

Författare Sabina Larsson

Grafisk form Nina Balknäs

Kvalitetsgranskning Annica Ramström

Omslagsfoto Fotot är taget på 1920-talet av
Henning Jonsson/Ringarums bildarkiv.

Foto Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_180001

ARKEOLOGGRUPPEN AB, RAPPORT 2019:28
ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 1 OCH 2

Sörby 6:4 i Ringarum

Fastigheten Sörby 6:4
Ringarum socken
Valdemarsviks kommun
Östergötland

Sabina Larsson

Lst dnr 431-4824-18

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Östergötland
Kommun	Valdemarsvik
Landskap	Östergötland
Socken	Ringarum
Fastigheter	Sörby 6:4
Fornlämningsnummer	RAÄ Ringarum 414:1/L2011:8011 RAÄ Ringarum 414:2/L2011:8010
Lämningstyp	Fornlämningsliknande lämning
Datering	—
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning, etapp 1 och 2
Länsstyrelsens beslutsdatum	2018-05-29
Länsstyrelsens diarienummer	431-4824-18
Arkeologgruppens projektnummer	Ag2018_38
Projektledare	Annica Ramström
Fältpersonal	Helmut Bergold och Annica Ramström
Undersökningstid	2019-03-25 till 2019-03-27
Exploateringsyta	40 000 m2
Undersökt yta	668 m2, 445 löpmeter
Inmätningsteknik	RTK-GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Digitalt arkiv	Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Fynd	Inga fynd gjordes.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	7
Tidigare undersökningar	8
Syfte och frågeställningar	8
Metod	9
Resultat och tolkning	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	10
Referenser	12
Bilagor	13
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	13

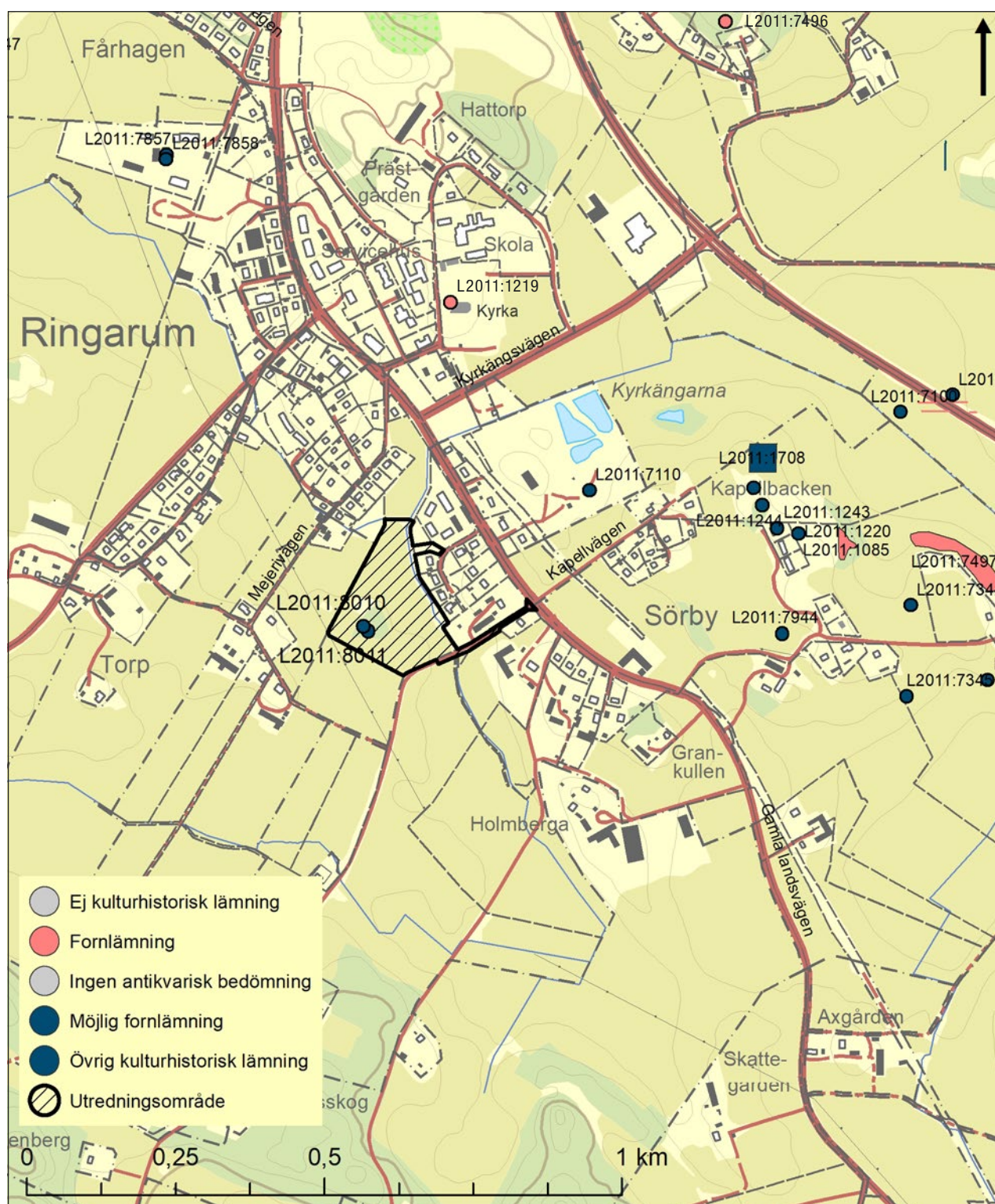
Figur 1. Karta över Ringarum med den aktuella utredningsplatsen inringad. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Under våren 2019 har Arkeologgruppen AB utfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 inom fastigheten Sörby 6:4 i Ringarums socken, Valdemarsviks kommun, Östergötland. Inom utredningsområdet finns två förmodade stensättningar registrerade (RAÄ-nr Ringarum 414:1/L2011:8011 och 414:2/L2011:8010) och syftet var att utreda om det fanns ytterligare fornlämningar som skulle beröras av den nya detaljplanen för området. Både kart- och arkivstudier samt utredningsgrävningen visade att ytan brukats som åkermark i historisk tid. Inga arkeologiska lämningar påträffades och inga ytterligare åtgärder föreslås.

Inledning

Inför upprättandet av en ny detaljplan inom fastigheten Sörby 6:4 i Ringarums socken, Valdemarsviks kommun i Östergötland, har Arkeologgruppen AB genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 under våren 2019. Fältarbetet utfördes av Annica Ramström och Helmut Bergold. Rapporten har utformats av Sabina Larsson. Beslut i ärendet fattades av Länsstyrelsen i Östergötland och uppdragsgivare var Valdemarsviks kommun som också bekostade utredningen.

Figur 2. Karta över Ringarum med utredningsområdet markerat. Skala 1:8 000.

Bakgrund och kulturmiljö

Utredningsområdet var beläget söder om samhället Ringarum, i den del som i det historiska kartmaterialet hörde till Sörby (Rikets Allmänna kartverk akt J 112-46-7). Ytan utgjordes av brukad åkermark som sluttade svagt mot söder och öster. Centralt inom ytan fanns ett mindre impediment bestående av berg i dagen. I den nordöstra delen av undersökningsområdet fanns ett flertal ledningar, bland annat en starkströmskabel varför inga schakt drogs i den här delen.

På det tidigare nämnda impedimentet finns två kända fornlämningar: RAÄ-nr Ringarum 414:1/L2011:8011 och Ringarum 414:2/L2011:8010, båda registrerade som bevakningsobjekt. Lämningarna beskrivs som diffusa och övertorvade och utgörs av två förmodade runda stensättningar, fyra respektive fem meter i diameter. De är belägna på ett impediment i åkermarken i den sydvästra delen av utredningsområdet och kommer, enligt detaljplanen, inte att beröras av exploateringen.

Flertalet av de förhistoriska spåren i trakten kring Ringarum är från stenåldern, främst i form av lösfynd där majoriteten är stenyxor (Hellman 1947). Yxorna har påträffats på en höjd av 35–40 meter över havet. I det omedelbara närområdet finns inga kända fornlämningar. Sörby och Norrby, 0,5 respektive 1,5 kilometer öster om utredningsområdet, är traktens mest fornlämningsrika.

I Sörby visar majoriteten av posterna i Fornreg på lämningar från stenåldern, ofta i form av lösfynd. Inom ägorna har ett flertal stenyxor återfunnits, bland annat åtminstone en grönstensyxa, men även ytterligare ett stenredskap av grönsten har hittats på åkrarna kring Sörby. Ett flertal av posterna i Fornreg ingår i en samling av ett 20-tal yxor som hittats i Sörby, exempelvis RAÄ Ringarum 51:1/L2011:7295, 54:1/L2011:7344 och 412:1/L2011:7497. Vid den sistnämnda fyndplatsen har i senare tid även en stenåldersboplats påträffats. Utöver lämningarna från stenåldern finns även en historisk lägenhetsbebyggelse registrerad (RAÄ 29:2/L2011:1220) samt ett gravfält bestående av en hög och 10 närmast runda stensättningar.

Vid Stora Norrby, beläget 1,5 kilometer från utredningsområdet, har åtta yxor påträffats på gårdens åkrar. Här finns också ett gravfält bestående av 11 runda stensättningar (RAÄ Ringarum 410:1/L2011:7436).

I Historiska museets databas över samlingarna består många av fyndposterna från Ringarums socken av just yxor från stenåldern. Det rör sig främst om skafthålsyxor men också av båtyxor i skiftande stenmaterial, men med en viss överrepresentation av grönsten. Andra typer av föremål från stenåldern finns också, exempelvis mejslar.

Enligt det historiska kartmaterialet har utredningsområdet utnyttjats som åkermark åtminstone från år 1650 – som den äldsta kartan över Sörby är ifrån – och framåt. Marken har tillhört byn Sörby och bestått av tre hemman. Det impediment som finns inom området benämns både som bergbacke och tallbacke och har legat obrukad. I den norra delen av utredningsområdet har det under äldre tid runnit ett mindre vattendrag eller möjligen ett grävt krondike (se figur 2).

Tidigare undersökningar

Några större arkeologiska insatser har inte utförts i Ringarum. År 2015 utfördes en arkeologisk utredning etapp 1 i de centrala delarna av orten inför dragningen av en ny optokabel. Några vidare insatser blev inte nödvändiga eftersom exploatören valde att leda om kabeln så att inga tänkbara fornlämningar skulle beröras (Sjölin 2015).

Syfte och frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med den arkeologiska utredningen var att fastställa om icke ovan mark synliga fornlämningar skulle komma att beröras av den nya detaljplanen. Dessutom ska resultatet kunna användas som fullgott underlagsmaterial i den fortsatta besluts- och planeringsprocessen.

Figur 3. Utredningsområdet så som det såg ut vid inventeringen. Foto från söder.

Metod

Utredningen inleddes med kart- och arkivstudier av de digitala arkiven. Den befintliga fornlämningsbilden i området kartlades genom nedladdning och genomgång av de registrerade objekten i Fornreg. Vidare gjordes en kontroll av eventuella tidigare arkeologiska insatser i området och därefter en genomgång och analys av det historiska kartmaterialet i Rikets allmänna arkiv, Lantmäteristyrelsens arkiv och Lantmäterimyndighetens arkiv på Lantmäteriets digitala plattform.

Nästa steg var en fältinventering av utredningsområdet i syfte att identifiera eventuella okända forn- och kulturlämningar och att bedöma möjliga boplatslägen. Resultatet av arkivstudierna kom att användas som vägledning under inventeringen.

Därefter kom utredningsområdet att undersökas genom sökschaktsgrävning. Totalt grävdes 39 schakt om 8–18 meter som undersöktes skiktvis ned till anläggningsnivå eller ner till steril botten. Samtliga schakt dokumenterades och mättes in med RTK-GPS.

Resultat och tolkning

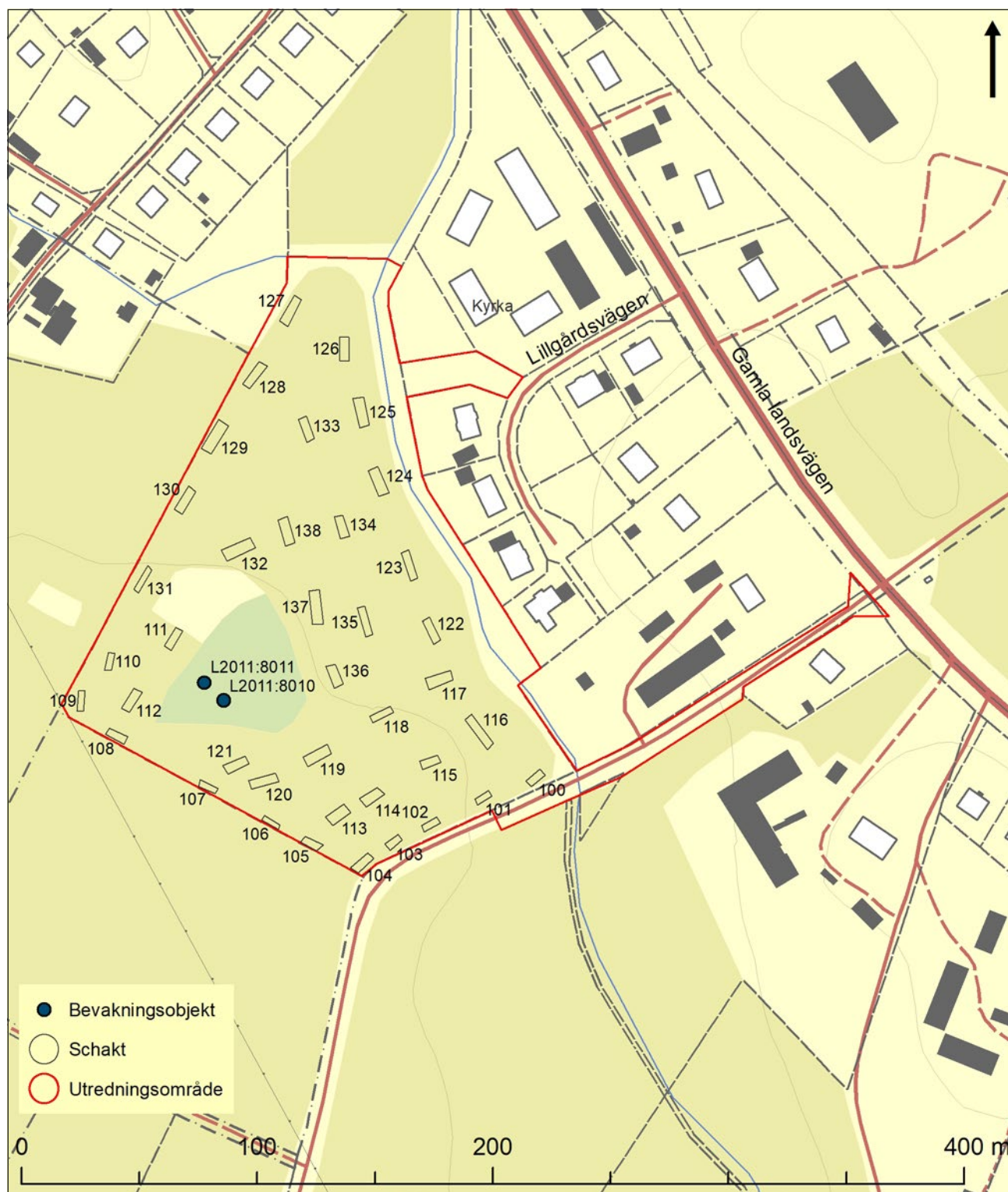
Utredningsområdet bestod av en 40 000 kvadratmeter stor yta, varav 9 300 kvadratmeter inte skulle komma att beröras av den nya detaljplanen. De undantagna ytorna bestod dels av det impediment där de två berörda fornlämningarna RAÄ 414:1/L2011:8011 och RAÄ 414:2/L2011:8010 är belägna, dels en yta som kommer nyttjas som naturmark.

Totalt grävdes 39 sökschakt jämt fördelade över utredningsytan. De visade på en likartad stratigrafi med ett 0,2–0,3 meter tjockt ploglager ovanpå en steril lera. I två av schakten framkom även berg eller större block. Inget av arkeologiskt intresse framkom i något av de 39 schakten. Resultatet av utredningsgrävningen bekräftar bilden av att området brukats som åkermark åtminstone sedan år 1650.

Arkeologgruppen AB föreslår inga ytterligare arkeologiska åtgärder inom utredningsområdet.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Utredningens syfte var att fastställa om den aktuella exploateringen inom den nya detaljplanen skulle beröra eventuella fornlämningar. Den arkeologiska utredningen omfattade kart- och arkivstudier samt utredningsgrävning. Resultatet av dem båda stödjer den slutgiltiga tolkningen. Inga avvikelser från undersökningsplanen gjordes.

Figur 5. Plan över utredningsområdet med bevakningsobjekt inom utredningsytan. Skala 1:2 500.

Referenser

Tryckta källor

Hellman, Gustaf Adolf. 1947. *Praktyxa från Tolsum, Ringarums socken, Östergötland*. Fornvännen. s. 254–264.

Sjölin, Marita. 2015. *Inför schaktning för optoslang i Ringarums tätort*. Arkeologisk utredning, etapp 1. Ringarums socken, Valdemarsviks kommun, Östergötland. Arkeologiska uppdragsverksamheten, Statens historiska museer. Rapport 2015:86.

Kartor

RIKETS ALLMÄNNA KARTVERKS ARKIV

Akt: J133-8g3h80. Ekonomiska kartan (1979)

Akt: J133-8g3h47. Ekonomiska kartan (1946)

Akt: J112-46-7. Häradsekonomska kartan (1868–77)

LANTMÄTERISTYRELSENS ARKIV

Akt: D82-67. Sörby 1–3, laga skifte (1846)

Akt: D82-67:2. Sörby 1–3, enskifte (1816)

Akt: D82-67:1. Sörby 1–3, storskifte (1769)

Akt: D82-67:d2:225-26. Sörby 1-3, geometrisk avmätning (1650)

Websidor

Fornsök

<https://app.raa.se/open/fornsok/> (2019-05-15)

Historiska museets föremålsdatabas

<http://mis.historiska.se/mis/sok/sok.asp> (2019-05-15)

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Samtliga schakt grävdes med en skopbredd om 1,5 m om inget annat anges.

Schaktnr	Längd/m	Djup/m	Beskrivning
100	7	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
101	8	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
102	8	0,25	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
103	9	0,25	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
104	8	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
105	9	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
106	8	0,25	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
107	8	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
108	7	0,35	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
109	8	0,4	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
110	9	0,4	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
111	12	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera. I norra del framkom berg eller en stor sten
112	8	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
113	11	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
114	12	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
115	12	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
116	15	0,25	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
117	12	0,25	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
118	14	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
119	16	0,25	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera. Mitt i schaktet fanns en handfull stora stenar.
120	18	0,2	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera. I schaktet fanns ett par stora block.
121	15	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
122	15	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
123	17	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
124	12	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
125	14	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
126	9	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
127	14	0,35	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
128	11	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
129	13	0,35	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.

Schaktnr	Längd/m	Djup/m	Beskrivning
130	12	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
131	11	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
132	12	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
133	15	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
134	11	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
135	9	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
136	15	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
137	10	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.
138	11	0,3	Under en 0,3 meter lerig ploggång fanns en undergrund av styv lera.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2019:28

